

1

ekopsychologie

Ekopsychologie je vědecký obor, který studuje lidské prožívání a chování ve vztahu k přírodě, krajině a životnímu prostředí.

2

3

1+2

Čas venku, v divočině a u obrazovek – jak nás ovlivňuje?

3

Problémy životního prostředí – jak je lidé vnímají?

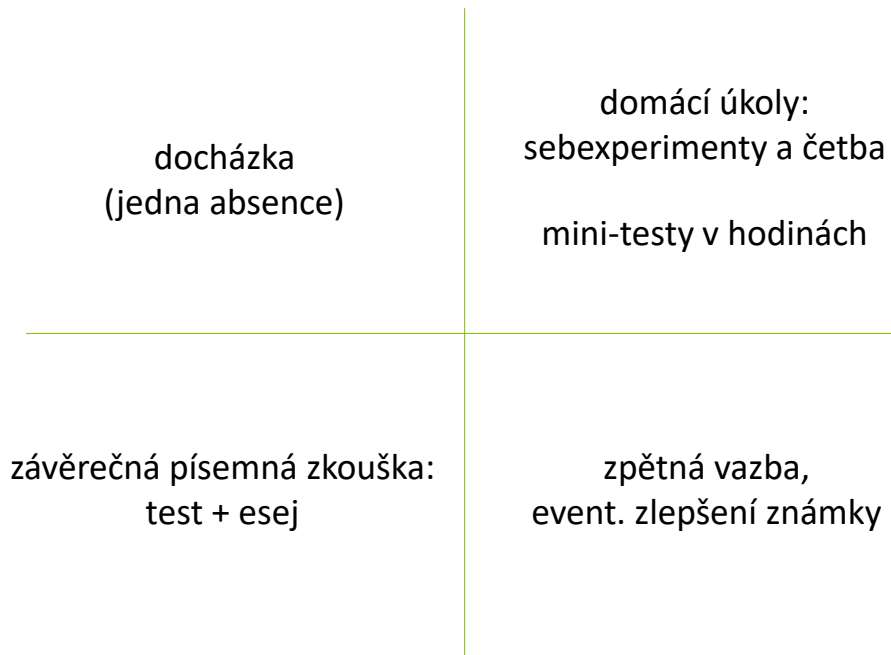
4+5

Životní prostředí – proč ho lidé (ne)chrání?

6

Vztah k přírodě a životnímu prostředí – jak se lidé liší?
„Zelené“ psychologie – čím dalším se zabývají?

4

5

A = 85-100

B = 75-84

C = 65-74

D = 55-64

E = 45-54

F = 0-44

splnění úkolu včas 4 b. (max. 20 b.)

mini-testy 8 b. (max. 40 b.)

závěrečný test: min. 25 bodů

závěrečný esej: 15 bodů

6

FSS MU: Literatura z oboru ekopsychologie a dalších spřízněných disciplín ☆

Soubor Upravit Zobrazit Vložit Formát Data Nástroje Doplnky Nápověda Všechny změny uloženy na Disku

	A	B	C	D	E
1	autor	rok vydání	název	klíčová témata	dostupnost
19	Whitmarsh, O'Neill, Lorenzoni	2010	Engaging the Public with Climate Change: Behaviour Change and Communication	climate change in social sciences	dlouhodobá JK
20	Beattie	2010	Why Aren't We Saving the Planet?: A Psychologist's Perspective	conservation psychology	Peřf MU měsíční výpůjčka
21	Clayton, Myers	2015	Conservation Psychology: Understanding and promoting human care for nature	conservation psychology	dlouhodobá JK
22	Clayton, Myers	2009	Conservation Psychology: Understanding and promoting human care for nature	conservation psychology	FSS knihovna prezenční
23	Clayton, Opatow	2003	Identity and the Natural Environment: The Psychological Significance of Nature*	conservation psychology	FSS knihovna prezenční
24	Corral-Verdugo, Garcia-Cadena, Frias-Armenta	2010	Psychological Approaches to Sustainability: Current Trends in Theory, Research and Applications	conservation psychology	FSS on-line: http://site.ebrary.com/lib/masaryk/
25	Gardner, Stern	2002	Environmental Problems and Human Behavior	conservation psychology	dlouhodobá JK
26	Krajhanzl	2014	Psychologie vztahu k přírodě a životnímu prostředí	conservation psychology	FSS knihovna prezenční + měsíční výpůjčka
27	Nickerson	2003	Psychology and Environmental Change*	conservation psychology	ústní domluva
28	Scott, Amel, Koger, Manning	2016	Psychology for Sustainability, 4th edition	conservation psychology	dlouhodobá JK
29	Winter, Koger	2010	The Psychology of Environmental Problems: Psychology for Sustainability (3rd edition)	conservation psychology	dlouhodobá JK

www.bit.ly/epsy_literatura

7

 Český portál ekopsychologie
O vztahu k přírodě a životnímu prostředí

Čítárna | Zajímavosti | Orientace v oboru | Vzdělávání | Newsletter | O nás

Ochrana divoké přírody očima české veřejnosti 2015

Jan Krajhanzl, Jan Skalák, Ondřej Špaček, Tomáš Chabala, Karol Čada, Zdenka Lechnerová, Renata Svobodová | 8. 8. 2015 | Studie >

Výzkum Katedry environmentálních studií FSS MU jako první šetření svého druhu přibližuje, jaký je vztah Čechů k divoké přírodě, jaký postoj mají k divokým šelmám či jak vnímají rozšiřování české divočiny.

[celý článek >](#) [o komentáři >](#)

Kontakt s přírodou

Proč lidé (ne)chrání?

Komunikace s veřejností

Věda a výzkum

Vyšlo nové "zelené" číslo Sociálních studií!

Jan Krajhanzl | 6. 1. 2016 | [Doporučujeme >](#)

Přístupy (pohledy) zaměřené na chování v oblasti environmentalismu, tak by se dal přeložit podtitul před Vánoci vydaného anglického čísla Sociálních studií 2015/3.

aktivismus conservation psychology Česká republika děti divočina dotazník ekonomie ekopedagogika emoce environmentální psychologie estetika filosofie identita klima krajina

www.ekopsychologie.cz

8

sudé středy 11:00 - 11:45

místnost 312

(po předchozí domluvě)

jan.krajhanzl@gmail.com

čas venku, v divocine,
u obrazovek

– jak nas ovlivnuje?

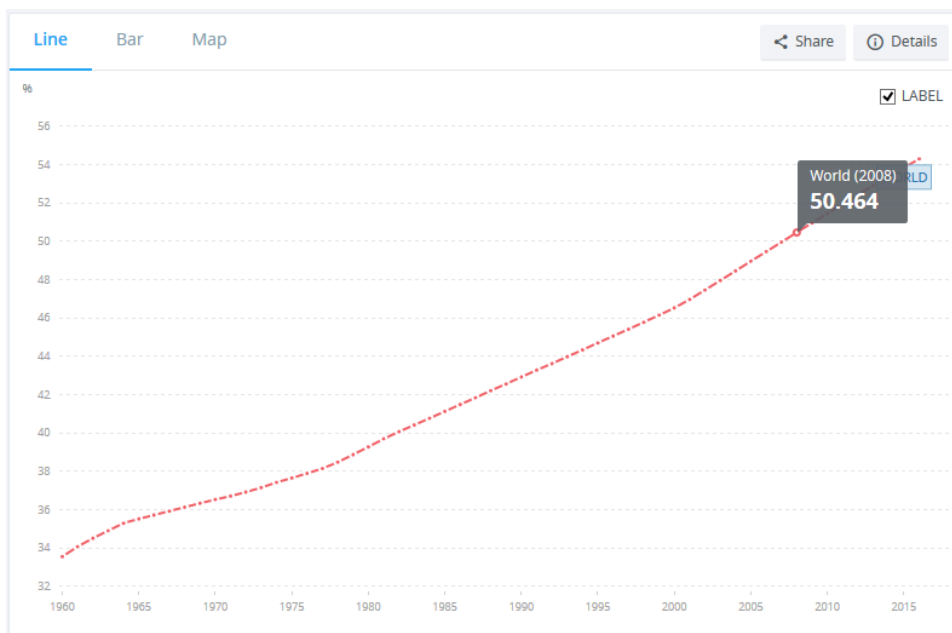
11

12

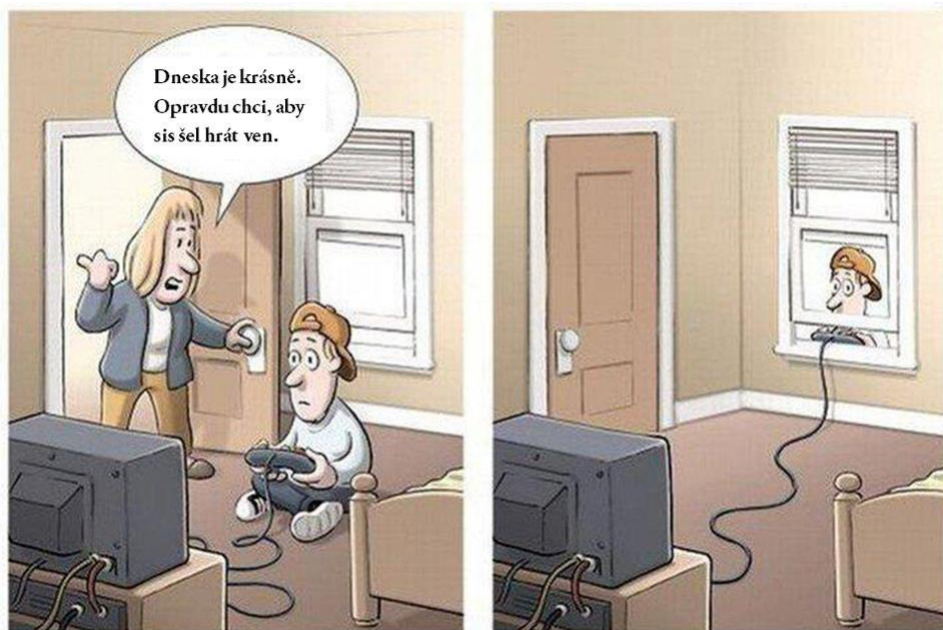
PROLOG: Hnutí za kontakt s přírodou

13

Vývoj urbanizace od roku 1960

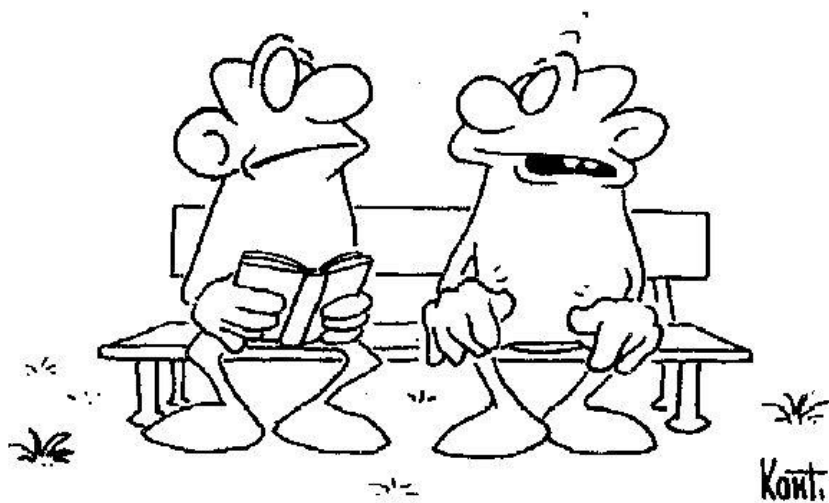
14

15

16

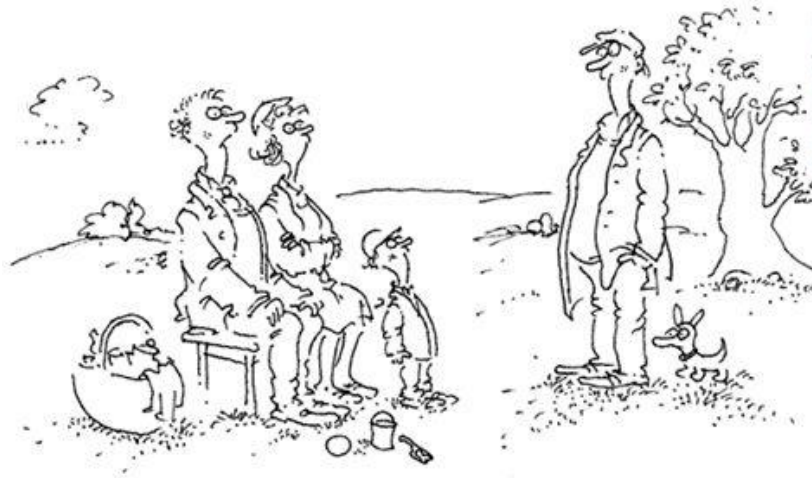
„Tak bych se šel projít do lesa, ale nechce se mi.“

17

MĚL JSEM NEVESELE DĚTSTVÍ. ČASTO ANI NA PŘIPOJENÍ K INTERNETU NEBYLO.

18

DO PŘÍRODY UŽ VYCHÁZÍME MÁLOKDY. MÁME JI DOMA NA INTERNETU.

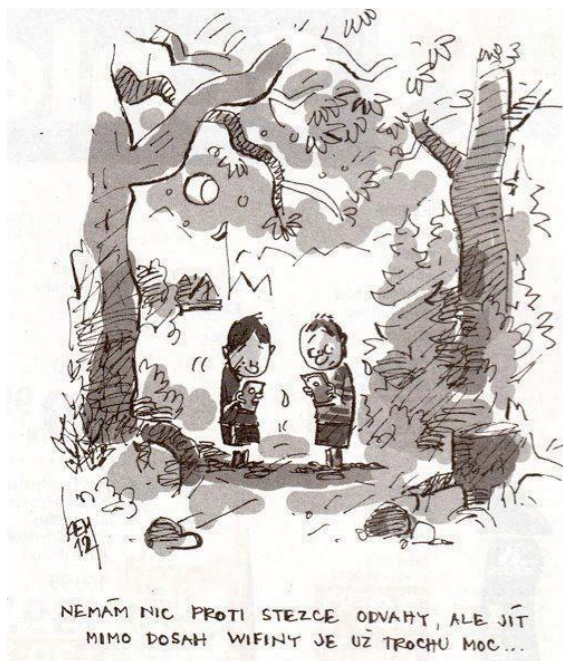
19

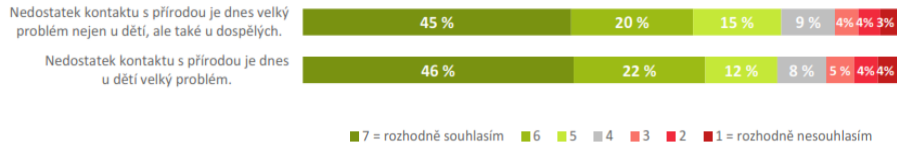
20

21

22

České děti venku (2016)

23

**Priority Parents Assign to Various Things Their Children Might Experience or Learn
(% Rating Each “Extremely” or “Very Important”)**

“Now, there are many different life experiences and things to learn for children today. I’d like to ask you to rate a number of these as either being extremely important, very important, somewhat important or not that important to you as something your child should experience or learn.”

Activities	United States	Brazil	China	France	Hong Kong
To read more books	93%	98%	72%	77%	74%
To spend time outdoors in nature	82%	89%	56%	55%	59%
To learn about nature	76%	92%	64%	56%	69%
To develop his or her artistic abilities	66%	70%	40%	38%	46%
To learn how to play a sport	56%	91%	48%	61%	55%
To play a musical instrument	38%	53%	34%	16%	35%

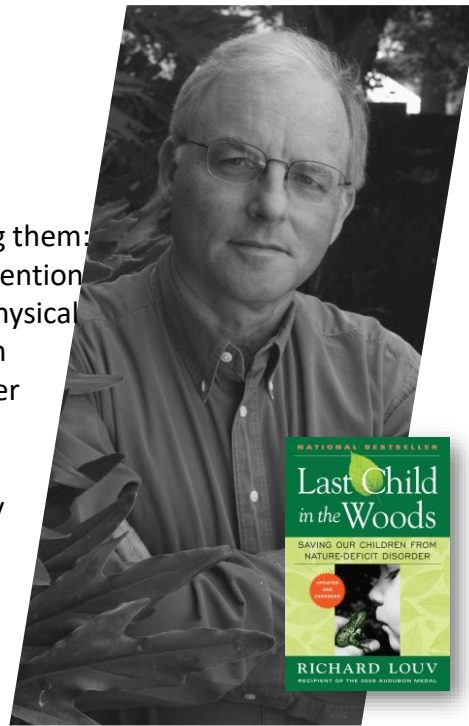
Fairbank, Maslin, Maullin, Metz & Associates (2014)

24

Nature-deficit disorder

„... describes the human costs of alienation from nature, among them: diminished use of the senses, attention difficulties, and higher rates of physical and emotional illnesses, (...), high crime rates, depression, and other urban maladies.”

Richard Louv

25

MOVEMENT MAP

[\[+\] View Movement Directory](#)

[\[+\] View DocShare Directory](#)

- Campaigns ★
- Nature Clubs 👤
- Natural Leaders 👤
- Organizations 🏢

Children&Nature Network

26

50 věcí, které je dobré zažít do 11 3/4

zdroj: nationaltrust.org.uk/50things

tip

Dobrodruh

1. Vylézt na strom
2. Válet sudy s opravdu velkého svahu
3. Tábořit ve volné přírodě
4. Udělat si „bunkr“
5. Házet žabky
6. Pobíhat v dešti
7. Pouštět draka
8. Chytit rybu do sítě
9. Jíst jablko přímo ze stromu
10. Hrát kaštiny

Objevitel/ka

11. Jet na opravdu dlouhý cyklovýlet
12. Udělat stezku z klacíků
13. Udělat bábovičku
14. Postavit přehradu
15. Hrát si ve sněhu
16. Udělat řetěz ze sedmikrásek
17. Uspořádat sněžící závod
18. Vytvořit přírodní umění
19. Hrát klacíky medvídků Pů
20. Skákat přes vlny

Zálesák/zálesáčka

21. Sbírat ostružiny ve volné přírodě
22. Prozkoumat strom zevnitř
23. Navštívit farmu
24. Jít na procházku bos
25. Udělat si trumpetu z trávy
26. Hledat fosilie a kosti
27. Dívat se na hvězdy
28. Vylézt na velký kopec
29. Prozkoumat jeskyni
30. Držet děsivou potvoru

Stopař/ka

31. Chytat brouky
32. Najít žabí vajíčka
33. Chytit padající list
34. Stopovat divoké zvíře
35. Zjistit, co je v rybníku
36. Udělat domov pro divoké zvíře
37. Poznávat zvláštní stvoření v kamenné louži
38. Odchovat motýli
39. Chytit kraba
40. Jít se projít do přírody v noci

Průzkumník/průzkumnice

41. Zasadit, pěstovat, sníst
42. Jít plavat na moře
43. Postavit vor
44. Jít se dívat na ptáky
45. Najít cestu pomocí mapy a kompasu
46. Vyzkoušet lezení po skalách
47. Vařit na tábornickém ohni
48. Učít se jezdit na koni
49. Najít geokešku
50. Sjet feku na kánoi

překlad Český portál ekopsychologie
www.ekopsychologie.cz

www.ekopsychologie.cz/vsechny-clanky/50-zazitku/

27

PLAY AGAIN

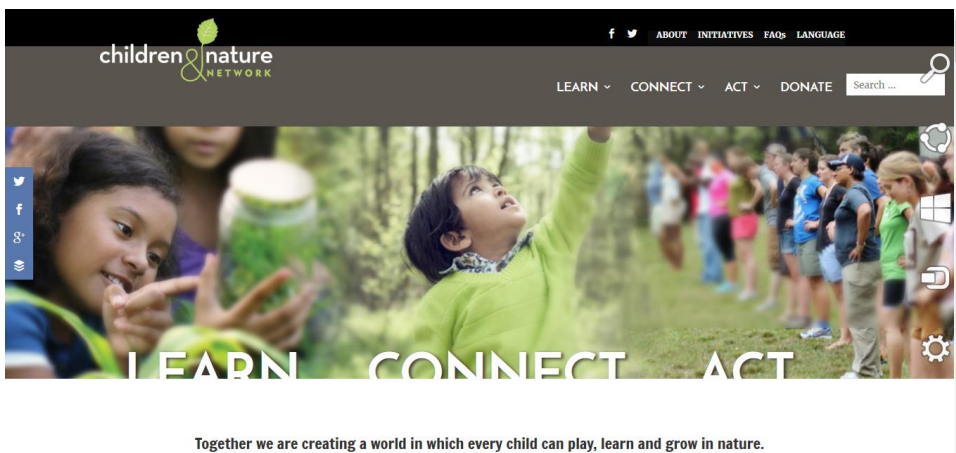
What are the consequences of a
childhood removed from nature?

bit.ly/playagain2010

28

29

www.childrenandnature.org

30

children **nature**
network

LEARN ▾ CONNECT ▾ ACT ▾ DONATE Search ...

Research Center Home

Login

Search Research

Search Clear All

Subject Category

Green Schoolyards

Physical Health

Mental Health

Developmental

Outcomes

Educational Outcomes

Conservation Ethic

Free vs. Structured

Public Play Spaces

Outdoor Participation

Access to Nature

Disparities in Nature

Access

Barriers to Nature

Play

Parental / Family

Factors

...

393 results. 1 2 3 ... 33 Next »

A relational model of perceived restorativeness: Intertwined effects of obligations, familiarity, security and parental supervision

Children's agricultural work constrains perceived restoration, but the effect is mediated by familiarity, security and social context

Collado, S., Staats, H., Sorrel, J.A., (2016). A relational model of perceived restorativeness: Intertwined effects of obligations, familiarity, security and parental supervision. *Journal of Environmental Psychology*, 48, 24-32.

Innate immunity and asthma risk in Amish and Hutterite farm children

Exposure to an environment rich in microorganisms can protect against asthma

Stein, M.M., Hrusch, C.L., Gozdz, J., Igartua, C., Pivniouk, V., Murray, S.E., Ledford, J.G., Marques dos Santos, M., Anderson, R.L., Metwali, N., Neilson, J.W., Maier, R.M., Gilbert, J.A., Holbreich, M., Thorne, P.S., (2016). Innate immunity and asthma risk in Amish and Hutterite farm children. *New England Journal of Medicine*, 375(5), 411-421.

“We actually care and we want to make the parks better”: A qualitative study of youth experiences and perceptions after conducting park audits

Youth may be valuable contributors to community planning efforts

Gallerani, D.G., Besenyi, G.M., Wilhelm Stanis, S.A., Kaczynski, A.T., (2016). “We actually care and we want to make the parks better”: A qualitative study of youth experiences and perceptions after conducting park audits. *Preventive Medicine*

Family learning outdoors: Guided participation on a nature walk

Study suggests adopting an expanded view of what counts as an informal science learning institution

Zimmerman, H.T., McClain, L.R., (2016). Family learning outdoors: Guided participation on a nature walk. *Journal*

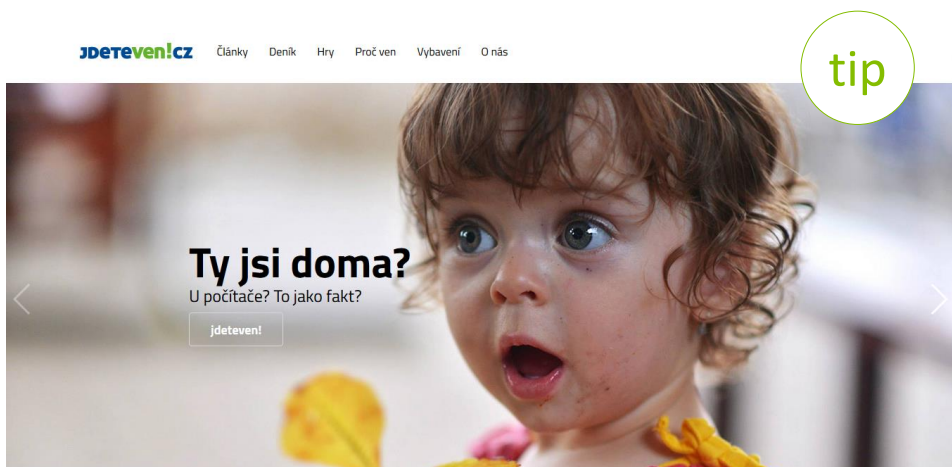
31

„Příroda nabízí sice všude, všem a zdarma. Jenže tak často marně, protože nahluchlým šeptá, barvoslepým maluje, bezcitné hladí. Nepoužívá billboardů a reklamy v televizi. Zkrátka neumí to s naší technickou, ale biologicky zastydlou generací.“

Emilie Strejčková (1998)

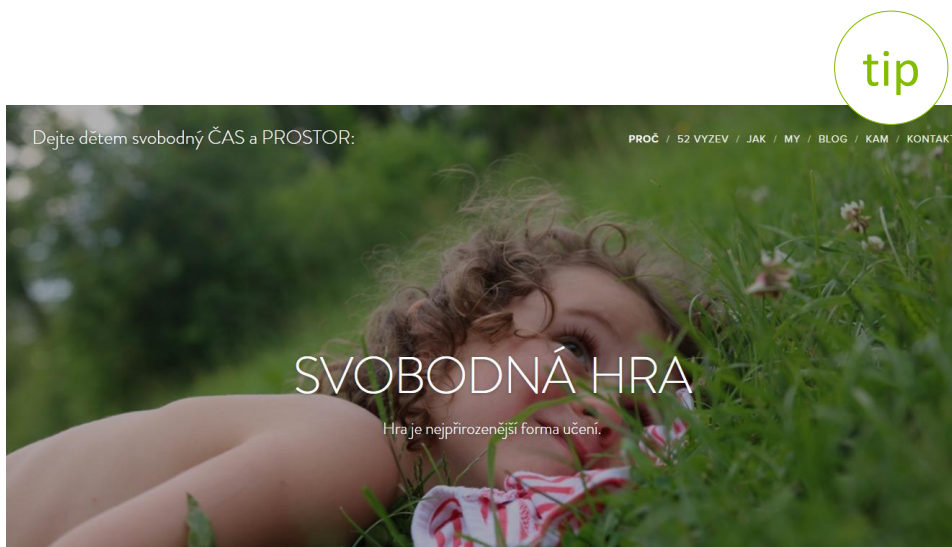

32

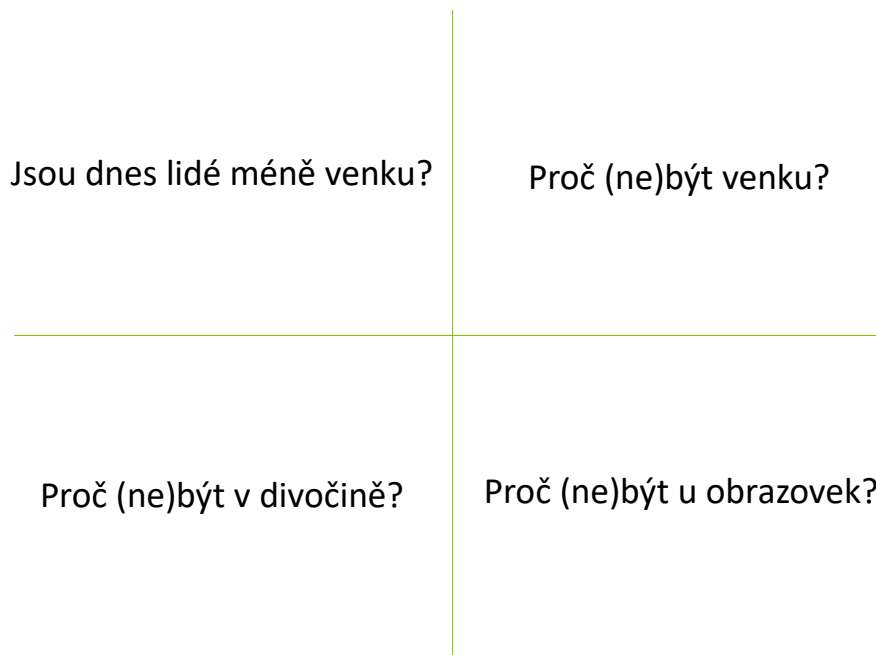
www.jdeteven.cz

33

www.svobodnahra.cz

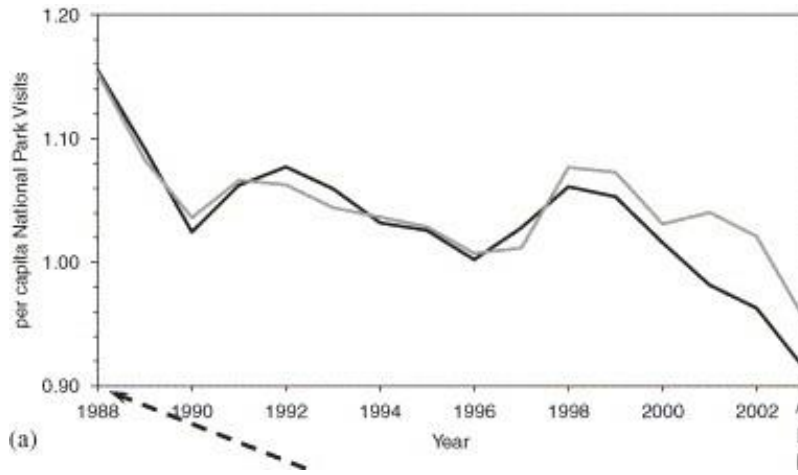
34

35

JSOU DNES LIDÉ MÉNĚ VENKU?

36

Pergams, Zaradic (USA, 2006)

37

Autori studie	Název studie	Sledení zkoumaného vzorku a jeho velikost	sárodní reprezentativnost	Metoda sběru dat	Metoda analýzy dat	Dostupnost změni dotazníku / klíčových kladených otázek	Trend
VÝZKUMY Z DIVOČINY (angl. wildland/wilderness)							
Pergams a Zaradic (2006)	<i>Is love of nature in the US becoming love of electronic media? 16-year downtrend in national park visits explained by switching movies, playing video games, internet use, and cell phones? (česky: Dochází v USA k přechodu od lásky k přírodě k lásce k elektronickým médiím? 16 letý klesající trend v návštěvnosti národních parků zvládnutý sledováním TV, hraním videoher, užíváním internetu a cenami benzínu)</i>	dospělí a děti nespécifikované věkové kategorie, kteří navštívili národní parky USA	ano	práce s již existujícími daty	korelační analýza a více n sobos lineární regrese	ne	úbytek návštěvnosti národních parků USA po roce 1988
Pergams a Zaradic (2008)	<i>Evidence for a Fundamental and Persistent Shift Away From Nature-Based Recreation (česky: Důkaz svědčící o fundamentálním odklonu od rekreace v přírodě)</i>	dospělí a děti nespécifikované věkové kategorie, kteří navštívili národní parky přírodní místa nebo se účastnili aktivit v divoké přírodě v USA, Japonsku a Španělsku	ne	práce s již existujícími daty	porovnání nominálních dat o návštěvnosti a účasti na aktivitách	ne	úbytek návštěvnosti a účasti na aktivitách v jednotlivých zemích v rozhodných letech
Bainford a kol. (2009)	<i>A Global Perspective on Trends in Nature-Based Tourism (česky: Globální pohled na trendy v turistice provázaným s přírodou)</i>	dospělí a děti nespécifikované věkové kategorie, kteří navštívili chráněné přírodní rezervace v Austrálii, Kanádě, Číně, Dánsku, Etiopii, Gháně, Indii, Indonésii, Japonsku, Koreji, Madagaskaru, Peru, Filipínách, Rwandě, Jižní Africe, Srí Lance, Tanzanii, Ugandě, Velké Británii a USA	ano	práce s již existujícími daty	porovnávání nominálních dat o návštěvnosti v různých místech divoké přírody	ne	úbytek chráněných přírodních oblastí nospájící návštěvnost v rozmezí let 1992 - 2006
U.S. Fish and Wildlife's Services National Survey of Fishing, Hunting, and Wildlife-associated Recreation (česky: Americký národní průzkum o rybaření, lovu a rekreaci v divočině)		dospělí nad 16 let, kteří rybařili, lovíli nebo pozorovali divočinu v USA (48 600 domácností)	ano	telefonické rozhovory	statistická analýza dat z telefonických rozhovorů a porovnání aktuálních dat (2011) s daty staršími (2006)	ne	nárůst počtu lovců, rybářů a pozorovatelů divočiny mezi lety 2006 - 2011

Věchtová (2016) Úbytek kontaktu s venkovním prostředím v soudobých západních společnostech

38

VÝZKUMY Z VENKOVNÍHO PROSTŘEDÍ (angl. outdoor) a PŘÍRODY (angl. nature)							
Hofferth a Sandberg (2011) ?	<i>Changes in American children's time, 1981-1997</i> (česky: Proměňující se způsob trávení času u amerických dětí, 1981 - 1997)	děti 3 - 12 let; rok 1981 (N=222); rok 1997 (N=2119)	rok 1981 - ne rok 1997 - ano	vyplňování dotazníku (časového dílče)	obsahová analýza dat pomocí kódování	ne	mírný nárůst množství času ve venkovním prostředí v roce 1997 oproti roku 1981
Clements (2004) ?	<i>Investigation of the state of outdoor play</i> (česky: Výzkum o stavu hry ve venkovním prostředí).	matky s dětmi nespécifikované věkové kategorie; (N matek = 830)	ne	vyplňování dotazníku	analýza vyplněných dotazníků	ne	pokles množství času venku u dětí v porovnání s jejich matkami
Cordell (2009) *	<i>The Latest on Trends in Nature-based Outdoor Recreation</i> (česky: Nejnovější trendy v oblasti rekreace v přírodě)	děti a dospělí nespécifikované věkové kategorie, kteří se účastní nabízených venkovních aktivit	ano	práce s již existujícími studii	metaanalýza	ne	nárůst množství času tráveného některými venkovními aktivitami mezi lety 2000 - 2007
Hofferth (2009) *	<i>Changes in American children's time</i> (česky: Proměňující se způsob trávení času u amerických dětí)	děti 6 - 12 let; rok 1997 (N = 1448); rok 2003 (N = 1343)	ano	vyplňování dotazníku (časového dílče)	obsahová analýza dat pomocí kódování	ne	pokles množství času ve venkovním prostředí v roce 2003 oproti roku 1997
Larson a kol. (2011) *	<i>Children's Time Outdoors: Results and Implications of the National Kids Survey</i> (česky: Doba, kterou děti tráví ve venkovním prostředí: Výsledky a implikace národního šetření)	děti 6 - 19 let; (N domácností s dětmi = 1450)	ano	telefonické rozhovory	analýza telefonických rozhovorů	ano	konstantní doba nebo mírný nárůst množství času ve venkovním prostředí mezi lety 2007 - 2009
The Outdoor Foundation (2014) *	<i>The Outdoor Participation Report 2014</i> (česky: Zpráva o venkovních aktivitách 2014)	jedinci od 6 let (N = 7 528)	ano	vyplňování dotazníku	analýza vyplněných dotazníků	ne	pokles množství času tráveného venkovními aktivitami v roce 2013 oproti roku 2012

Věchtová (2016) Úbytek kontaktu s venkovním prostředím v soudobých západních společnostech

39

VÝZKUMY ZE ZELENÉ (angl. greenery)							
Karsten (2006) ?	<i>Is All Used to be Better? Different Generations on Continuity and Change in Urban Children's Daily Use of Space</i> (česky: Bývalo lépe? Pohléd různých generací na stálost či proměny v dětském využívání městského prostředí).	děti a dospělí	ne	kvantitativní analýza dat, odhad na základě výsledků osobních rozhovorů	osobní rozhovory	ne	současná mladší generace pohybovala venku méně než ta starší v dětství
Wright (2004) ?	<i>An historical analysis of young people's use of public space, parks, and playground in New York City</i> (česky: Historická analýza způsobu, jakým mladí lidé využívají veřejný prostor, parky a hřiště v New Yorku)	děti a dospělí (N= 23)	ne	kvantitativní analýza dat, odhad na základě výsledků osobních rozhovorů	osobní rozhovory	ne	současná mladší generace pohybovala venku méně než ta starší v dětství

Věchtová (2016) Úbytek kontaktu s venkovním prostředím v soudobých západních společnostech

40

Závěrečná zpráva z výzkumu, 5. května 2016
Nadace Proměny Karla Komárka

**nadace
proměny**
nadace Karla Komárka

www.nadace-promeny.cz/cz/vyzkum.html

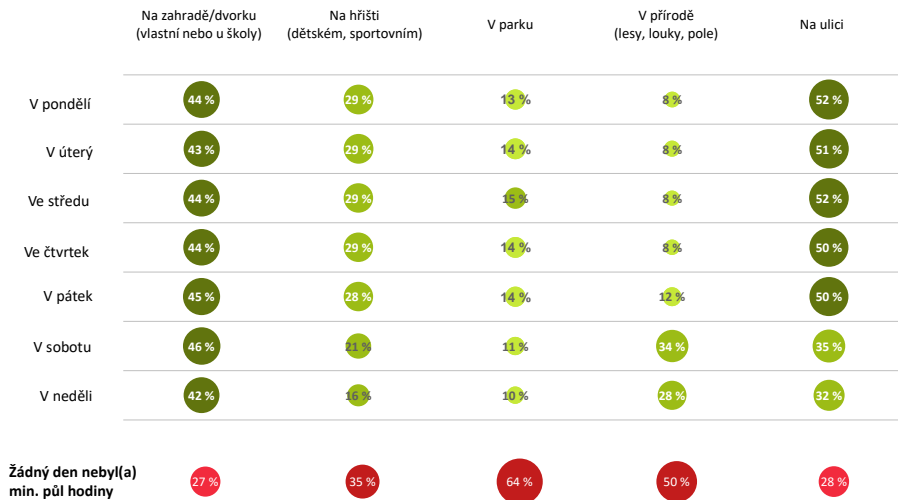
41

Kolik času tráví české děti průměrně venku?

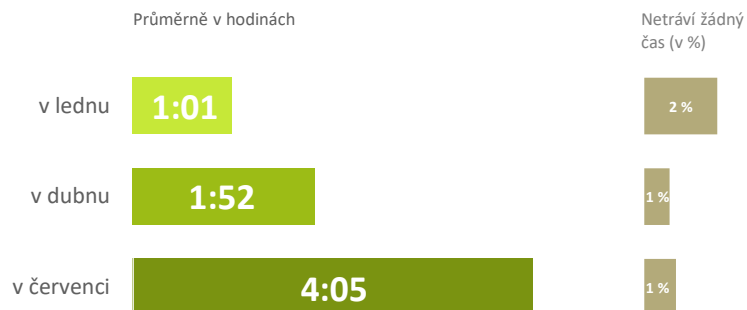
42

Kde venku děti tráví čas? Rozdíly během týdne

43

Kolik času tráví děti venku v různých ročních obdobích? Odhad rodičů

44

Pouliční typ		nejčastěji: věk 13–15 let rodič ZŠ nebo vyučený nejvíce času u obrazovek	nejčastěji: věk 7–9 let rodič VŠ nejméně času u obrazovek	Víkendový typ	
celkem hodin za všední dny	celkem hodin o víkendu			celkem hodin za všední dny	celkem hodin o víkendu
2:15	1:10	na zahradě nebo dvorku		2:54	2:30
1:32	0:29	na hřišti		2:34	0:52
1:06	0:25	v parku		0:34	0:19
0:08	0:22	v přírodě		0:33	2:29
3:50	0:55	na ulici		1:20	0:39
8:51	3:21	celkem venku		7:55	6:49
3:29	1:57	celkem v zeleni zahrada/dvorek + park + příroda		4:01	5:18

45

shrnutí

- › příjemné překvapení?
- › několik ALE:
 - › významné rozdíly mezi různými skupinami dětí
 - › značný rozdíl v ročních obdobích
 - › málo času venku ve srovnání s médii
 - › málo času venku ve školách

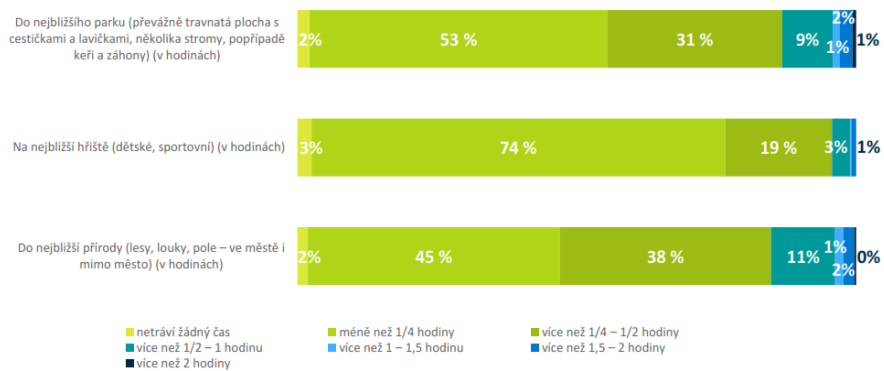
46

bariéry kontaktu s přírodou

- › **obavy z dopravy**
Hillman, Adams, Whitelegg, 1990; Hillman, Adams, 1992; Gleave, 2010
- › **nebezpečí od „stranger danger“**
Pyle, 2002; White, 2004; Clements, 2004; Veitch, Salmon, Ball, 2010
- › **přestrukturovaný volný čas**
Hofferth, Sandberg, 2001; Hofferth, Owens, 2001; Louv, 2008; Hofferth, 2009
- › **média**
Pergam, Zaradic, 2007, 2008; Strasburger, 2007
- › **pocity nepohodlí (počasí) a štitivost v přírodním prostředí**
The Nature Conservancy, 2011
- › **netolerance k dětským pouličním hrám a pokřikování**
Gleave, 2010; Bringolf-Isler et al., 2010
- › **venku chybí kamarádi**
Gleave, 2010

47

Jak daleko to mají rodiny do parku, na hřiště a do přírody?

48

PROČ (NE)BÝT VENKU?

49

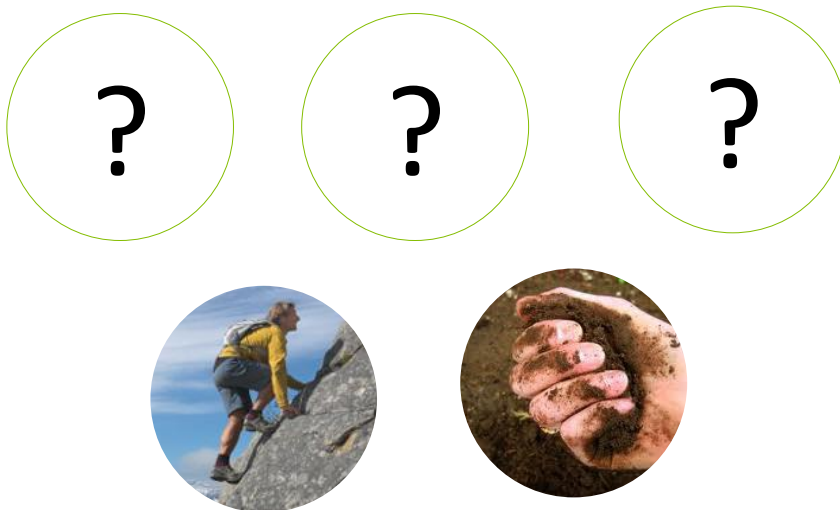

50

metodologické „varování“

- › KORELACE NEZNAMENÁ KAUZALITU...
(sociodemografické vlivy)
- › KORELACE: CO BYLO DŘÍV - VEJCE NEBO SLEPICE?
(problémové děti u TV)
- › VÍCE FAKTORŮ
(obezita, kriminalita ad.)
- › CO BYLO VLASTNĚ TESTOVÁNO?
(jaké prostředí? jaký druh kontaktu s venkovním prostředím?
organizovaná vs. neorganizovaná? kde je problém – sedací
aktivita, virtuální prostředí, nekontakt s přírodními prvky?)
- › PTALI JSME SE LIDÍ, CO JE PRO NĚ DŮLEŽITÉ...
(Significant Life Experiences – SLE)

51

52

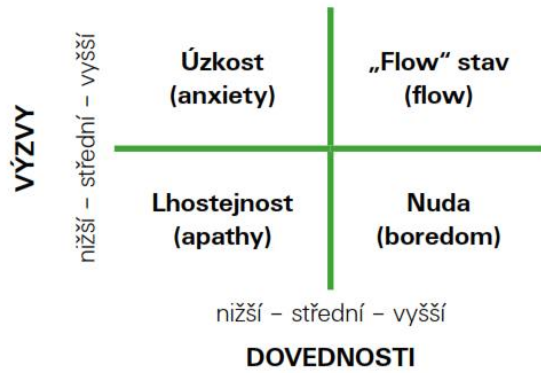
adaptace
na přírodní
podmínky

53

54

Čtyřkanálový model kontaktu s přírodním prostředím (podle Clayton, Myers, 2009: 134)

55

flow

Mihály Csikszentmihalyi

56

57

zkušenosti
s přírodou

adaptace
na přírodní
podmínky

58

motorika a kondice

59

čtenba na příště

- › důkladně si na příště nastudovat kapitolu „Restorative environments“

60

zážitkový sebeexperiment na příště (nejpozději 7. října 15:00)

- › být dvě hodiny na jednom místě v přírodě, 2x2 metry; nedělat nic
- › jít bosí na výlet (aspoň hodinový)
- › půl hodina v dešti, nechat se zmoknout/promoknout
- › téct jako voda: najít si vyvýšené místo v krajině a každý krok dělat po největší spádnici dolů... čekat, kam vás to dovede
- › lehnout si pod korunu stromu (karimatka) a hodinu se na ní dívat
- › vykoupat se v přírodě v tekoucí vodě
- › nasbírat dříví v přírodě, zapálit sirkou (nebo ještě přírodněji), upéct si jablka nebo brambory a u ohně si je sníst
- › sedět 5 hodin u obrazovky (počítač, TV, cokoliv)
- › najít výzkumnou studii po roce 2012, která se zabývá buď ověřování Attention Restoration Theory nebo Stress Recovery theory; popsat, jakým způsobem byla ta studie realizovaná, k jakým závěrům dospěla a jaká jsou její slabá místa
- › pošlu odkaz, kam popsat pocity a myšlenky

61

co se může objevit závěrečném testu?

- › vývoj kontaktu s přírodou v posledních dekadách (včetně výzkumu Pergrama a Zaradic, 2006), česká zjištění (výzkum České děti venku), nejčastěji uváděné bariéry pobytu dětí venku
- › hnutí za kontakt s přírodou (Richard Louv, Emilie Strejčková)
- › přínosy kontaktu s přírodou

62